

forfatterne Selma Lagerlöf og Martin Andersen Nexø; malerkunsten præsenteres bl.a. i en artikel om landskabsmaleriet som præget af en særlig nationalistisk trend i disse år, og en anden artikel fokuserer på forestillingerne om sundhed og sygdom, sådan som disse kommer til udtryk hos de både inden- og udenlandsk kendte nordiske malere i perioden. Diskussionen om en særlig *nordisk tone* i nordisk kunst dukker op i flere perspektivrige artikler om nordisk musik, først og fremmest hos Grieg, Gade, Sibelius, Carl Nielsen og Hugo Alfvén.

Udover sådanne decideret kunsthistorierede bidrag rummer bogen også en historisk-sociologisk-politisk oversigt over situationen i Nordeuropa omkring år 1900 samt et bidrag om Oscar Montelius' og Sophus Müllers indflydelse på den europæiske udvikling inden for den forhistoriske arkæologi i slutningen af det 19. århundrede. Endvidere en diskussion af svensk indflydelse på museumskonceptionen i Tyskland samt en fremstilling af folkebevægelsernes betydning for udviklingen af den moderne velfærdsstat, sådan som den udfoldes i »den svenske model«.

Bogen når meget vidt omkring og er absolut anbefalelsesværdig, om man ønsker sig et tidsbillede af kulturelle strømninger mellem Norden og det øvrige Europa, dog især Tyskland, i perioden omkring 1900. De enkelte bidrag er spændende og kvalificeres ved, at forfatterne stort set ikke forfalder, hvad man måske kunne forvente med bogens brede titel, til mere eller mindre overfladiske fremstillinger af det luftige begreb: 'tidsånden' i perioden. De forpligter sig hver især til analyser af det felt, de ved noget om. Da bogen netop rummer så mange artikler om så forskellige kulturelle tendenser, udgør den en helhed, hvor de enkelte bidrag står ved siden af og kvalificerer hinanden.

Dog skal det siges, at man savner en afsluttende artikel, som forsøger at samle spørgsmål op, som er blevet antydet undervejs af de enkelte bidragydere og som også tematiseres i den afsluttende debat. Hvad vil 'Weltgeltung' egentlig sige og hvem eller hvad er målestokken for, om noget kan betragtes som havende generel kulturel gyldighed, altså ikke blot lokalt og nationalt, men også internationalt? Det er spørgsmål, der knytter sig til diskussionen om forholdet mellem centrum og periferi og disses aldrig entydigt markerede grænser – en diskussion, der næppe medfører nogen stringent afklarethed, men netop derfor er des mere central.

Christa Lyke Christensen

Kari Tarkiainen: *Finnarnas Historia i Sverige. 2. Inflyttarna från Finland og de finska minoriteterna under tiden 1809-1944.* (Nordiska Museets Förlag, 1993). 445 s.

»Så byggde finländare upp detta land,
ej fosterland, ej främmande heller.
Ingen vet vad de kände, ej vad dem
band.

De byggde upp det rike som än gäller«.

Med dette citat fra »Invandrarnas sång« fra 1982 indleder forfatteren til dette digre værk, det andet bind af en imponerende og grundigere oversigt over finnernes historie i Stockholm, Uppsala og i mange andre byer samt naturligvis »Finnmarkerna« i det vestlige Sverige og den finske befolkning i Tornedalen. En del af det kildemateriale, som emanerer fra 1800-tallets første del, blev simpelthen stjålet fra Riksarkivet af »den evige studenten og fosterlandske arkivtjuven« C. A. Gottlund under hans tid som ansat 1830'erne, da han kopierede eller tog originalerne med hjem til Finland. For senere tider kompletteres dette materiale med en stor mængde

utrykte dokumenter i RA samt mange lokale arkiver: breve, mødereferater fra finske foreninger eller den finske kirke med sogn i Stockholm. Et omfattende statistisk materiale giver basis for et stort antal tabeller, kort og grafer med en angivelse af hvorfra indvandringen kom og hvortil den gik. De fleste emigranter havde svensk som modersmål eller andet sprog, men der fandtes også rent finssprogede minoriteter: »Skogsfinnarna« i Värmland (med tentakler ind i Norge) samt Tornedalsfinnerne.

Freden i 1809, hvor Sverige tabte Finland til zar Alexander, indebar ikke et brud, men satte en proces i gang som næsten ubemærket forvandlede finnerne til udlændinge. Hurtigst gik det indenfor det militære område, mens en række civile embedsmænd og rige købmænd blev boende i Stockholm. De finlandssfødte var en relativt stort befolkning i hovedstaden og en del, mest menige soldater, blev boende. Måske også den knægt, der var model til den finlandske digter J. L. Runebergs »Sven Dufva«, som alene kæmpede på Virta Bro og dræbte mange anstormende russere. Systematisk præsenteres en velskreven oversigt over hele den sociale skala fra den enkle kammerjomfru til de mest kendte navne: digteren og biskoppen Frans Mikael Franzén samt den nordiske kvindebevægelses store navn: Fredrika Bremer; den berømte polarforsker A. E. Nordenskjöld kom også fra Finland.

En stor del af det finske sogn (Finska församlingen) i Stockholm bestod af medlemmer, som var enlige f.x. kammerpiger, karle og tjenere og deres oprindelse bliver omhyggeligt klarlagt ligesom de højtaflønnede embedsmænd får udførlige biografier. En længere tids ophold i Sverige var naturligt for mange førende finske kulturpersonligheder og kunstnere indtil Krimkrigen på grund af kong Oscar Is antirussiske propaganda

vanskeliggjorde nærmere kontakter. Men i »finnskogarna« levede den finske befolkning videre og beholdt sit sprog og mange andre karakteristiske træk som f.x. dragter, men omkring 1900 forsvinder det finske sprog langsomt ud af billedet og »finnskogarnas poet« Dan Andersson fra finsk slægt skriver på et vidunderligt svensk.

Men omkring 1900 vender udviklingen og i vort århundrede begynder finnerne at komme som flygtninge: først i forbindelse med Finlands russificering, 1918-20 kommer de »røde« soldater efter et knusende nederlag mod de hvide i borgerkrigen, og efter nogle rolige år i mellemkrigstiden kommer masseflugten under den anden verdenskrig, hvorunder ikke mindst ca. 70.000 krigsbørn fik et hjem i Sverige.

Som helhed er bogen ikke mindst takket være sine fantastiske fine illustrationer, et pragtværk. Man kan næppe tænke sig en bedre og mere engageret fremstilling af nabofolkernes kontakter, som også er en guldgrube for personalhistorien.

Michael Linton

Anna Götlind: *Technology and Religion in Medieval Sweden*. (University of Göteborg, 1993). 262 s.

I 1990 publicerede forfatteren til denne doktorafhandling en artikel om cistercienserklostrenes betydning for den tekniske udvikling i Norden, der blev anmeldt i Historie 19,1. Anna Götlind, en af Erik Lönnroths elever, var nået til den konklusion, at tekniske innovationer ikke blev spredt fra klostrene til deres umiddelbare nærhed eller omegn. Cistercienserordenen har altså ikke i så høj grad som den førende specialist indenfor forskningen vedr. middelalderens tekniske udvikling, den amerikanske professor Lynn White Jr., vil hævde haft så stor betydning som formidlere af